

8. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо регулювання діяльності капеланів в органах та установах, що належать до сфери управління Державної пенітенціарної служби України) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc2_5_1_J?ses=10008&num_s=1&num=3233&date1=&date2=&name_zp=&out_type=&id=
9. Садов'як Д. Історія капеланства та його роль у формуванні релігійно-моральної свідомості військовослужбовців / Садов'як Д. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.kievpatrarmy.org.ua/statti/170-istoria-kapelaniv.html

УДК 352.071(043.3).

С.І. Крушановський АСОЦІАЦІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СИСТЕМІ МІЖМУНІЦИПАЛЬНОЇ ТА ДЕРЖАВНО- МУНІЦИПАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Анотація. У статті розкрито концептуальні положення щодо демократичного врядування за участі асоціацій органів місцевого самоврядування в системі міжмуніципальної та державно-муніципальної взаємодії.

Ключові слова: демократичне врядування, органи місцевого самоврядування, міжмуніципальна, державно-муніципальна взаємодія.

Krushanovskyi S.I. Associations of organs of local self-government in system of intermunicipal and state municipal co-operations.

Annotation. the article opens up the conceptual provisions on democratic participatory local government associations in the system of inter-municipal and state-municipal cooperation.

Key words: democratic participatory, local government, inter-municipal, state-municipal cooperation.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Для незалежної України діяльність асоціацій органів місцевого самоврядування увійшла у суперечність із ментальними стереотипами минулого, які й до цього часу є серйозною перешкодою співпраці органів державної влади й органів місцевого самоврядування. Реальною проблемою є перехід від командно-адміністративної централізованої системи до демократичної децентралізованої, у якій добровільні об'єднання органів місцевого самоврядування мали б змогу на законних підставах адекватно представляти інтереси територіальних громад, органів і посадових осіб публічної влади нижчого рівня. Важливе значення при цьому має форма міжмуніципальної та державно-муніципальної взаємодії, яка має бути адекватною стандартам демократичного врядування та сприяти її результативності.

У Конституції України закладено норми, які декларують місцеве самоврядування фундаментальною політико-правовою підвалиною децентралізованої системи влади. Однією з інституцій місцевого самоврядування є об'єднання органів місцевого самоврядування. Актуальність поставленого у цій статті питання полягає у потребі впровадження стандартів демократичного врядування за участі асоціацій органів місцевого самоврядування, позиції яких досить часто ігноруються державною владою, незважаючи на норми закону України «Про асоціації органів місцевого самоврядування» від 16 квітня 2009 р. [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У попередніх дослідженнях асоціацій органів місцевого самоврядування з позицій наукових положень теорії та історії держави і права, державного будівництва та місцевого самоврядування, конституційного, адміністративного та муніципального права достатньо повно розкрито правову природу та предмет діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування. У цілому можна стверджувати, що в низці праць, зокрема М.Баймуратова [2], І.Бодрової [3], В.Кравченка [6], О.Молодцова [7], В.Погорілко, О.Фрицького [8] та інших достатньо мірою проаналізовано ці питання. Однак поза увагою залишилась проблема форми взаємодії міжмуніципальної та державно-муніципальної взаємодії за участі добровільних об'єднань органів місцевого самоврядування, яка б була найбільш адекватною стандартам демократичного врядування.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак недостатньо вивченими залишаються питання, пов'язані з формою (характером) міжмуніципальної і державно-муніципальної взаємодії за участі добровільних об'єднань органів місцевого самоврядування, яка ґрунтується на координаційних зв'язках. Вирішення багатьох проблем, які є предметом і змістом діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування, як правило, виходить поза межі організаційних та інших ресурсних можливостей окремого суб'єкта асоційованої діяльності й тому вимагає спільної роботи кількох з них і вироблення узгоджених рішень. У цьому плані виникає проблема, вирішення якої потребує розвитку координаційних (горизонтальних) відносин як між самими органами місцевого самоврядування, так і між їх об'єднаннями та органами держави. Інакше ця проблема може бути сформульована як спроможність добровільних об'єднань органів місцевого самоврядування бути повноцінним учасником політичної мережі.

Формулювання цілей статті. У цьому дослідженні, виходячи з позицій, які наведено у постановці проблеми, ми ставимо мету з'ясувати найбільш ефективну форму міжмуніципальної та державно-муніципальної взаємодії за участі добровільних об'єднань органів місцевого самоврядування, що сприятиме впровадженню стандартів демократичного врядування.

Виклад основного матеріалу. Завданнями координаційної взаємодії є виявлення та обговорення кола актуальних проблем і шляхів їх вирішення; налагодження взаємного інформаційного обміну про зміну ситуації навколо спільної проблеми; досягнення узгоджених напрямків діяльності; розгляд та обговорення проектів відповідних законів, а також пропозицій щодо внесення змін у чинне законодавство; обговорення механізмів реалізації заходів на підтримку конкретних ініціатив, а також способу їх фінансування; інші специфічні завдання залежно від наявних проблем.

Для ефективного вирішення цих питань добровільні об'єднання органів місцевого самоврядування мають стати повноцінними суб'єктами політичної мережі. Для цього зроблено вже чимало. Зокрема налагоджено горизонтальні (мережеві) зв'язки між органами місцевого самоврядування. Мережевий характер діяльності виявляється також у внутрішній організаційній структурі, яку такою можна назвати мережевою. Так, в Асоціації міст України (далі – АМУ) ці процеси забезпечує організаційна структура, яка представлена структурними елементами – регіональними відділеннями, підрозділами, які представляють інтереси міських голів, секретарів міських рад, інших посадових осіб та фахівців місцевого самоврядування. Зазначені структурні підрозділи АМУ за рахунок мережевої взаємодії значно підвищують компетентність аналітичного опрацювання питань регіонального і місцевого розвитку.

Сутність мережевої взаємодії полягає в тому, що вона базується не лише на формальних правилах і нормах, але й на моральних стосунках довіри та цінностях, які не є необхідними для формальних відносин, але вони актуалізуються при усвідомленні учасниками мережі своєї взаємозалежності та прийнятті взаємних зобов'язань щодо спільних дій. Багато дослідників вважають, що мережеві організаційні форми мають переваги порівняно з ієрархічною побудовою. Вони виявляються зокрема у гнучкості, адаптивності й швидкості реагування на наявні проблеми. Такий (мережевий) спосіб взаємодії є оптимальним (наприклад, для організації міжмуніципального співробітництва, яке може бути найбільш раціональним рішенням для нейтралізації наслідків неоптимального розподілу функцій та ресурсів органів місцевого самоврядування, розташованих на спільній території і може стосуватись, наприклад, нових технологій у галузі транспорту та спільних комунікацій, формування нових економічних пріоритетів, політики культурного, демографічного розвитку тощо).

Безперечно, що в налагодженні такої взаємодії значну роль відіграють асоціації органів місцевого самоврядування, що підтверджено інституціональною практикою їх діяльності. Їх внесок у розвиток взаємодії може полягати в розробленні нормативно-правової основи міжмуніципального співробітництва, створенні інформаційних ресурсів з питань міжмуніципального співробітництва (наприклад, кращий досвід, кейс-аналіз, юридичні та фінансові документи) та розповсюдженні корисної інформації, проведенні тренінгів, організації мереж контактів для учасників міжмуніципального співробітництва, наданні консультацій з юридичних, фінансових, адміністративних і технічних питань. Найбільш розвиненим цей напрямок діяльності є в АМУ.

Однією з ознак упровадження мережевого підходу в діяльність добровільних об'єднань органів місцевого самоврядування є утворення Національного Конгресу місцевого самоврядування України (НКМСУ). Нормативно-правовою основою його діяльності є Угода про співпрацю і взаємодопомогу між Всеукраїнською асоціацією органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України», Всеукраїнською асоціацією сільських та селищних рад та Українською асоціацією місцевих та регіональних влад. Ця угода ґрунтується на положеннях Конституції України, Європейської хартії місцевого самоврядування (ЄХМС), законів України «Про місцеве самоврядування в Україні» і «Про асоціації органів місцевого самоврядування» від 16 квітня 2009 р. Проте жодне з положень цих нормативно-правових документів не зобов'язує зазначені асоціації об'єднуватись. Це дає підстави кваліфікувати цю угоду як інституціональну (добровільну) угоду, в якій фіксуються додаткові зобов'язання щодо виконання законодавчо визначених норм взаємодії.

Інституціональна угода, укладена між великими асоціаціями, за задумом сторін має на меті чинення більш результативного впливу на центральну владу. Ця угода, з погляду мережевого підходу, визначає ситуацію, в якій НКМСУ по суті виконує функції центрального вузла муніципально-корпоративної взаємодії органів місцевого самоврядування. Мережа утворюється через входження до одного правління осіб, які очолюють органи управління різних добровільних об'єднань – Всеукраїнської асоціації органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України, Асоціації місцевих та регіональних влад України. Такий організаційний (мережевий) підхід сприяє швидкому поширенню інформації серед учасників муніципально-корпоративних мереж і більш ефективній координації їх діяльності.

До складника сутності мережевої взаємодії слід віднести також мотиви взаємодії. Так, важливим мотивом конкретних представників муніципальної еліти для спільної роботи у форматі НКМСУ є нематеріальні стимули, такі як престиж, доступ до інформації та нові зв'язки, що відкривають перспективи кар'єрного зростання та підвищення іміджу. Особи, які увійшли до одного органу, можуть мати кращі можливості бути в центрі структури центральної влади, бути ближчими до прийняття важливих державних рішень, отримувати запрошення на засідання державних комітетів, на участь у різних міжнародних акціях тощо. Участь у численних переговорах, угодах, трансакціях, які відбуваються у політичному просторі держави, забезпечує особу, що наділена відповідними повноваженнями, широким «павутинням» зв'язків, більш високим потенціалом впливу на прийняття рішень. У той же час поєднання через конкретних осіб муніципально-корпоративних мереж сприяє їх зв'язності, узгодженості спільних перспектив діяльності.

У такий спосіб підвищується потенціал державно-муніципальної взаємодії, оскільки посилюється вплив органів місцевого самоврядування на прийняття державних рішень. Наприклад, значущість пропозицій НКМСУ, які від цієї структури подаються на розгляд Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, є більш високою. Пояснюється це тим, що в результаті мережевої взаємодії накопичується сукупний адміністративний капітал держави та місцевого самоврядування. Поняття адміністративного капіталу в такому разі застосовується в позитивному значенні для відображення сукупності (синтезу) морально-етичних цінностей, повноважень і відповідальності державних і муніципальних службовців відповідно до їх місця у структурі влади та згідно з визначеними законодавчими нормами [4, с.242]. Складниками адміністративного капіталу є: а) бюрократична еліта, яка володіє знаннями, уміннями, навичками; б) морально-етичні цінності, життєвий досвід, особистісні особливості; в) організаційна побудова системи влади з відповідними правами, обов'язками, повноваженнями та відповідальністю її посадових осіб, які в певний спосіб взаємодіють з недержавними суб'єктами – учасниками мережі. У політичній мережі ці складники мають прямий і опосередкований впливи на розв'язання проблем поза суто адміністративною системою прийняття рішень.

Результативність політичних мереж за участю добровільних об'єднань органів місцевого самоврядування є поки що недостатньо високою, підтвердженням чого є ігнорування державою їх пропозицій. виправлення цієї ситуації потребує реального втілення у життя норм Закону України «Про асоціації органів місцевого самоврядування» від 16 квітня 2009 р. Самі по собі норми цього Закону ще не гарантують результативності взаємодії, яка має бути організована за

певними вимогами: а) будь-який інституціональний суб'єкт має застосовувати демократичні процедури як найбільш прийнятні інструменти управління суспільними відносинами; б) публічна влада будь-якого рівня не може стримувати чи заважати демократичному процесу участі територіальних громад у прийнятті стратегічних державних рішень; в) різного роду конфлікти мають вирішуватись лише на основі законів і правових процедур; г) усі інституціональні суб'єкти не мають права формувати політику, орієнтовану на реалізацію вузькокорпоративних інтересів, які суперечать суспільним інтересам.

Про недотримання цих вимог говориться зокрема у Зверненні НКМСУ до Кабінету Міністрів України щодо необхідності запровадження дієвого механізму взаємоузгодження загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів, прийнятому 15 червня 2010 р. У ньому констатується, що Закон України «Про асоціації органів місцевого самоврядування» від 16 квітня 2009 р. у частині проведення консультацій з асоціаціями не виконується, оскільки такі основоположні для формування самодостатніх територіальних громад документи, як проекти Бюджетного (нова редакція) та Податкового кодексів України, було підготовлено без їх участі та висловлюється вимога до органів центральної влади щодо забезпечення дотримання норм згаданого Закону шляхом запровадження дієвого механізму взаємоузгодження загальнодержавних, регіональних і місцевих інтересів при підготовці і прийнятті законів, програмних документів, які стосуються прав і законних інтересів територіальних громад, гарантованих Конституцією України [5].

Перспектива більш результативної діяльності добровільних об'єднань органів місцевого самоврядування залежатиме від їх спроможності формувати політичні мережі та їх різні конфігурації на різних рівнях публічного управління (багаторівневі політичні мережі) на основі певних правил і вимог. Вона (результативність) залежить передусім від таких чинників: а) структури мережі (хто саме входить до цієї структури та з якою метою); б) наявності ресурсів в учасників мережі (матеріальних і нематеріальних); 3) адекватності цих ресурсів структурним позиціям учасників мережі; 4) готовності учасників мережі здійснювати багатосторонній обмін ресурсами для просування спільних інтересів; 5) налаштованості учасників на усталену співпрацю у мережі. Якщо проблемні питання, пов'язані із зазначеними факторами впливу, не вирішені, то немає сенсу сподіватися на результативність політичної мережі, функціонування якої має також певні інституціональні ризики, які можуть бути пов'язані з використанням добровільних об'єднань органів місцевого самоврядування у вузькопартійних чи корпоративних інтересах окремих впливових груп.

Зазначені ризики пов'язані з організаційними масштабами великих Всеукраїнських асоціацій органів місцевого самоврядування, таких як АМУ, Асоціація сільських та селищних рад, Асоціація місцевих та регіональних влад України. Вони зумовлені передусім тим, що організаційний апарат організацій з численними учасниками нерідко перетворюється в самодостатню бюрократичну корпорацію, інтереси якої не завжди збігаються із інтересами всіх учасників. Тому фахівці з муніципальних проблем звертають увагу на те, що досить важливою є проблема, яка потребує постійного моніторингу з боку муніципальної громадськості: як не допустити використання об'єднань у вузькопартійних чи корпоративних інтересах [6, с.48].

Вищевикладені чинники актуалізують потребу впровадження в інституціональну практику моделі політичної мережі, яка усуває ризики функціонування некорпоративістської моделі представництва регіональних інтересів завдяки організації взаємодії суб'єктів публічної влади та суспільства в системі «governance». У цій системі робиться акцент на взаємовідносинах, процесах, формальних і неформальних контактах представників публічної влади та сектору громадянського суспільства в цілому. У системі «governance» процеси взаємодії розглядаються не з абстрактних позицій щодо відносин різних сегментів суспільства, а з позицій з'ясування структури взаємовідносин багатьох окремих публічно-управлінських органів, їх асоціацій, бізнесових і громадських структур, сумісності/несумісності їх цілей та намірів, співвідношення їх ресурсів (матеріальних і нематеріальних), наявності інформаційних зв'язків і контактів тощо.

Представництво інтересів за моделлю політичної мережі потребує вироблення чітких правил взаємодії та відповідного інституціонального оформлення. Загальні правила мережевої взаємодії базуються на реалізації трьох основних вимог. Перша стосується збору інформації

про потреби груп інтересів, яка має бути зведена до загального знаменника. Ключовий актор (держава) відмовляється від взаємодії з численними конкуруючими групами інтересів, примушуючи їх об'єднуватись у впливові асоціації (об'єднання) та пред'являти колективний інформаційний продукт, що значно спрощує консультування та договірний процес, знижує трансакційні витрати на процес координації. Друга вимога стосується відповідності цього колективного продукту потребам збалансованого регіонального розвитку. Третя полягає в тому, щоб пропозиції зацікавлених груп виключали можливість зловживань і зміцнювали матеріальні та етичні стандарти суспільного життя. Останні дві вимоги реалізуються шляхом залучення до оцінки отриманої інформації тих колективних суб'єктів (як правило, до них відносяться центри публічної політики та мозкові центри), які не є безпосередніми виробниками суспільних благ і не входять до списку привілейованих представників зацікавлених груп, однак мають свої погляди щодо забезпечення регіонального інтересу.

Для такої мережевої взаємодії в Україні поки що не вироблено чітких правил, не сформувалась діалогова культура взаємовідносин між представниками органів держави та добровільних об'єднань органів місцевого самоврядування. Формальні правила, зафіксовані в Законі України «Про асоціації органів місцевого самоврядування» від 16 квітня 2009 р., потребують тривалого періоду їх узгодження та відпрацювання, оскільки кожна зі сторін переговорів прагне відстоювати свої інтереси відповідно до власних уявлень. Слід також урахувати, що формальні правила передбачають складні бюрократичні процедури. Їх складність стає причиною домінування бюрократії у сфері прийняття рішень, а їх виконання припускає значні трансакційні витрати, які в цілому негативно впливають на ефективність взаємодії. Складність формальних правил та їх недосконалість дає змогу бюрократії їх ігнорувати, відстоювати свої вузькокорпоративні інтереси. Вони часто стають причиною опортуністичної поведінки виконавчої влади. Для виключення такої ситуації виконання формальних правил мають бути достатньо простими (в організаційному сенсі) і стати елементом культури суб'єктів взаємодії.

Формальні правила, якщо вони громіздкі, можуть відторгатися й замінюватися неформальними. Мережева взаємодія у певних випадках є більш результативною при використанні неформальних правил, які не вимагають тривалого узгодження. Вони приносять користь, якщо базуються на здоровому глузді й компенсують недоліки формальних правил. Наприклад, узгодження спільних дій органів держави та добровільних об'єднань можуть не оформлюватися протоколом, як цього вимагає Закон України «Про асоціації органів місцевого самоврядування» від 16 квітня 2009 р. Консенсус щодо спільних дій може бути досягнуто на різного роду комунікативних заходах, на яких можуть бути прийняті спільні документи – меморандум чи декларація, які, по суті, є інституціональною угодою, що неформально зобов'язує сторони до спільних дій. У цьому плані неформальні правила забезпечують розвиток співробітництва з тих чи інших питань, якщо сторони виконують прийняті на себе зобов'язання, не передбачені формальними нормами.

Висновки з даного дослідження. Щодо результатів аналізу поставленої проблеми зазначимо, що організація ефективного міжмуніципального та державно-муніципального партнерства за участі добровільних об'єднань органів місцевого самоврядування має ґрунтуватися на засадах мережевої взаємодії. Множинність узгоджених ієрархій є перспективним напрямком розвитку системи міжмуніципальної та державно-муніципальної взаємодії за участі добровільних об'єднань органів місцевого самоврядування як суб'єкта (учасника) політичної мережі.

Перспективи подальших розвідок. Перспективи використання результатів дослідження полягають у розвитку діяльності асоціацій органів місцевого самоврядування як суб'єктів взаємозв'язаних систем і підсистем політико-адміністративних відносин, як суб'єктів розгалужених інформаційних зв'язків з місцевими, регіональними колективами та організаціями, які представляють їх інтереси, з приводу обговорення актуальних проблем регіонального розвитку, спільного планування, розроблення та реалізації проектів місцевого та регіонального розвитку, спрямованих на вирішення культурних і соціально-економічних завдань.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про асоціації органів місцевого самоврядування» // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 38, ст. 534.
2. Баймуратов М. А. Объектный состав публичной самоуправленческой (муниципальной) власти: Телеологические установки, идентификация, конституционно-правовая регламентация / М. А. Баймуратов, Т. М. Буряк. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. – 232 с.
3. Бодрова І. І. Організаційно-правові питання діяльності асоціацій місцевих рад України : дис... на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук / І. І. Бодрова. – Харків, 2002. – 215 с.
4. Демократичні стандарти врядування й публічного адміністрування : матеріали науково-практичної конференції за міжнародною участю (4 квітня 2008 р., м. Львів) : у 2 ч. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2008. – Ч.2. – 428 с.
5. Звернення Національного конгресу місцевого самоврядування до Кабінету Міністрів України щодо необхідності запровадження дієвого механізму взаємоузгодження загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів, прийнятого 15 червня 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.auc.org.ua/activities/news/amu/?id=39950&ln=ua/>
6. Кравченко В. В. Становлення організаційних засад муніципального руху в Україні / В. В. Кравченко // Муніципальний рух України: досвід та перспективи розвитку. – К. : Логос, 2000. – С. 43-48.
7. Молодцов О. В. Асоціації органів місцевого самоврядування як суб'єкти лобіювання / Молодцов О. В. // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. ДРІДУ НАДУ ; гол. ред. С. М. Серьогін. – Дніпропетровськ : Вид-во ДРІДУ НАДУ, 2002.– Вип. 1 (7). – С. 183-193.
8. Муніципальне право України : підручник / В. Ф. Погорілко, О. Ф. Фрицький, М. О. Баймуратов та ін.; за ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. – Стер. вид. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – 352 с.

УДК 342.518

І.О. Кульчій

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті здійснено аналіз ефективності правового регулювання органів виконавчої влади в умовах суспільних реформ в Україні та напрацьовано пропозиції щодо удосконалення законодавства у цій сфері.

Ключові слова: правове регулювання, органи виконавчої влади.

Kulchiy I.O. Problems and perspectives of legal regulation of executive power in Ukraine.

Annotation. In the article the analysis of the efficiency of legal regulation of executive bodies under the conditions of social reforms in Ukraine is performed. The author formulates propositions concerning improvement legislation in this sphere.

Key words: legal regulation, enforcement authorities.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Теперішнє суспільне життя надзвичайно багатогранне, воно характеризується зростаючими потоками інформації, підвищеною соціальною динамікою, постійною потребою пошуку оптимальних, новаторських моделей розв'язання реальних та перспективних проблем у сфері державного управління. Водночас відомо, що для досягнення будь-якої глобальної мети необхідна узгоджена, скоординована управлінська діяльність посадових осіб різних рівнів. На сьогодні узгодження управлінської діяльності органів виконавчої влади можливе завдяки ефективному правовому регулюванню. Починаючи з 1991 року, органи виконавчої влади України перебувають у стадії перетворень, змінюються концепції та програми реформування, приймаються нові нормативно-правові акти. Тому з теоретико-організаційного погляду доцільно проаналізувати якість правового регулювання сучасного державного управління. Це у свою чергу дозволить виявити проблеми та внести відповідні корективи в процес реформування державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження окресленого вище питання є досить багатоманітними, вони стосуються різних галузей науки. Варто відзначити напрацювання Г. Атаманчука, В. Князева, Г. Лелікова, В. Лугового, С. Мосова, Н. Нижник, Ю. Тихомирова, в яких розкриваються теоретико-методологічні засади реформування державного управління, зміст категорії «правове регулювання», основні принципи реформування